

Z. proti Chorvatsku, rozsudek ze dne 1. 9. 2022 - K dostatečnosti odůvodnění použitelnosti Haagské úmluvy z roku 1980 v rozhodnutí o nenavrácení protiprávně zadrženého dítěte

Stěžovatel: Z.

Žalovaný stát: Chorvatsko

Číslo stížnosti: 21347/21

Datum: 01.09.2022

Článek Úmluvy: čl. 6
čl. 8

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: Haagské řízení o mezinárodních únosech dětí, mezinárodní únosy dětí, navrácení dítěte, nejlepší zájem dítěte, respektování rodinného života, respektování soukromého života, rodičovská odpovědnost

Český právní řád: čl. 10 odst. 2 a čl. 32 Listiny základní práv a svobod
§ 865 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Významnost: 2

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 2/2023

Z. proti Chorvatsku, rozsudek ze dne 1. 9. 2022

Autorský komentář

Takzvané mezinárodní únosy dětí patří k oblastem, kde Soud při zkoumání porušení čl. 8 Úmluvy již hojně judikoval. Základní teze a vztah mezi Úmluvou a Haagskou úmluvou o civilních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 vymezil např. ve věci X. proti Lotyšsku (stížnost č. 27853/09) či v navazující Michnea proti Rumunsku (stížnost č. 10395/19). Předkládané rozhodnutí se však od zmiňovaných rozhodnutí podstatně liší v tom, že Soud shledal porušení čl. 8 Úmluvy již pro nedostatečné odůvodnění použitelnosti Haagské úmluvy z roku 1980 v rozhodnutí o nenavrácení protiprávně zadrženého dítěte. Podstatou problému bylo, zda protiprávním zadržením dětí matkou v Chorvatsku bylo porušeno právo péče otce ve smyslu čl. 3 Haagské úmluvy z roku 1980. Názory německých a chorvatských soudů se v tomto ohledu diametrálně rozcházely. Chorvatské soudy měly ve stručnosti za to, že na posouzení práva péče otce ve smyslu čl. 3 Haagské úmluvy z roku 1980 se použije německé hmotné právo, podle něhož by takové právo otci nesvědčilo, německé soudy dospěly

k závěru, že naopak k protiprávnímu zadržení dětí v Chorvatsku došlo, a implicitně tak podpořily otcův názor, že právo péče ve smyslu čl. 3 Haagské úmluvy z roku 1980 otci zůstalo zachováno s odkazem na čl. 16 odst. 3 Haagské úmluvy o ochraně dětí z roku 1996. Na tuto klíčovou otázku však Soud neodpovídá, máje za to, že konkrétní a výslovnou odpověď musí poskytnout národní soudy, respektive soud rozhodující o (ne)navrácení dětí, tedy chorvatský soud. Nedostatečné odůvodnění o použitelnosti Haagské úmluvy z roku 1980 pak nevede k porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6, ale je porušením čl. 8 o právu na rodinný život, neboť v každé jednotlivé věci mezinárodních únosů dětí, kde soudy rozhodnou, že se dítě nenavrací (právně je posvěcen stav, kdy dochází k oddělení jednoho z rodičů od dítěte), je tento článek ve hře a soudy musí přesvědčivě vysvětlit, proč zásah do tohoto práva byl v demokratické společnosti nezbytný.

Soud se nemohl ani vyjádřit k namítanému porušení čl. 6 z důvodu, jakým byly získány informace o použitelném právu ve Spolkové republice Německo. Lze jen vyjádřit naději, že se v budoucnu Soudu taková příležitost naskytne, neboť chorvatský procesní soudce byl současně soudcem Haagské sítě soudců a informace o povaze německého práva získal od svého protějšku ve Spolkové republice Německo. S přímou komunikací soudců přitom právo EU počítá (čl. 55 nařízení Brusel II bis) a Haagská síť soudců přitom představuje efektivní způsob, jak takovou komunikaci usnadnit.

(JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel a paní X. žili od roku 2007 v nesezdaném soužití a narodily se jim čtyři děti v letech 2008, 2010, 2012 a 2015. Všechny děti se narodily v Chorvatsku. Stěžovatel, matka i všechny děti jsou chorvatskými státními příslušníky. V letech 2011–2018 žila rodina postupně v Řecku, v Chorvatsku, na Slovensku, v Maďarsku, ve Švédsku a ve Francii a v roce 2018 se vrátili zpět do Chorvatska.

V říjnu 2018 dala matka dětí otci písemný souhlas, aby je odvezl do Německa a tam o ně samostatně pečoval. Děti v Německu začaly chodit do školy a školky. V létě 2019 matka svůj souhlas odvolala, přijela si pro děti do Německa a odvezla je do Chorvatska. Po skončení letních prázdnin je odmítla odvézt zpět k otci do Německa.

V září 2019 podal stěžovatel návrh na vydání předběžného opatření u Okresního soudu v Singenu (Německo) a požadoval, aby mu soud přiznal právo určit místo pobytu dětí a matce nařídil děti stěžovateli předat. O dva dny později soud stěžovatele vyzval ke zpětvzetí návrhu s ohledem na skutečnost, že se děti nachází v jiné zemi, a návrh je proto nepřijatelný.

V listopadu 2019 okresní soud zamítl návrh stěžovatele a konstatoval, že neexistuje žádná naléhavá situace, která by odůvodnila dočasné přiznání práva určit bydliště dětí u stěžovatele. Soud výslovně odkázal na § 99 odst. 1 chorvatského zákona o rodině, podle něž mají nesezdaní rodiče společnou rodičovskou odpovědnost. Poté odkázal na článek 16 odst. 3 Haagské úmluvy o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí (dále jen „Haagská úmluva o pravomoci orgánů“) a dospěl k závěru, že stěžovatel si zachoval rodičovskou odpovědnost, kterou získal podle chorvatského práva, i poté, co se děti přestěhovaly do Německa.

Mezitím stěžovatel podal návrh k Městskému soudu v Záhřebu na zahájení řízení o navrácení jeho dětí do Německa. Tvrdil, že je matka po letních prázdninách neoprávněně zadržela v Chorvatsku. Ta ale namítala, že se na trvalém přestěhování dětí zpět do Chorvatska s otcem domluvila. Na jednání zástupkyně matky tvrdila, že soud by měl vzít v úvahu integraci dětí do sociálního a rodinného prostředí v Chorvatsku, přičemž zdůraznila skutečnost, že všichni prarodiče dětí z matčiny a otcovy strany a všichni jejich příbuzní žijí v Chorvatsku, zatímco v Německu nemají nikoho.

V listopadu 2019 zamítl městský soud žádost stěžovatele o navrácení dětí do Německa. Konstatoval, že děti měly v době podání návrhu obvyklé bydliště v Německu. Shledal, že relevantním právem pro účely posouzení, zda jejich ponechání v Chorvatsku bylo v rozporu s právem stěžovatele na péči o děti, bylo proto německé právo. Dospěl k závěru, že podle německého práva má matka dětí narozených mimo manželství výlučnou rodičovskou odpovědnost. Zadržení dětí v Chorvatsku jejich matkou tak podle městského soudu nebylo v rozporu s právy otce na péči o děti, neboť žádná taková práva neměl. Zadržení dětí v Chorvatsku proto nebylo protiprávní ve smyslu článku 3 odst. 1 Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (dále jen „Haagská úmluva o únosech“) a článku 2 odst. 11 nařízení Brusel II bis.

Stěžovatel ve svém odvolání tvrdil, že rozhodné je chorvatské právo a podle něj nabyl rodičovskou odpovědnost automaticky. Toto právo nemohl ztratit na základě skutečnosti, že se s dětmi přestěhoval do Německa, neboť by to bylo v rozporu s článkem 16 odst. 3 Haagské úmluvy o soudní příslušnosti, která je závazná jak pro Chorvatsko, tak pro Německo. V lednu 2020 odvolací soud odvolání zamítl. Tento soud se nijak nezabýval argumentací stěžovatele založenou na Haagské úmluvě o soudní příslušnosti. Zopakoval pouze příslušná ustanovení německého práva a uvedl, že z toho vyplývá, že stěžovatel nemá rodičovskou odpovědnost.

Stěžovatel podal ústavní stížnost a tvrdil, že civilní soudy nesprávně aplikovaly příslušné hmotné právo, neboť aplikovaly německé právo namísto článku 16 odst. 3 Haagské úmluvy o soudní příslušnosti a chorvatského zákona o rodině, podle kterého měli s matkou dětí společnou rodičovskou odpovědnost, kterou nemohl přestěhováním do Německa ztratit. Ústavní soud jeho stížnost v únoru 2021 ústavní stížnost zamítl a ztotožnil se s právním posouzením nižších soudů.

Matka mezitím podala u Městského soudu ve Zlataru návrh, aby děti byly svěřeny do její výlučné péče. Na jednání o tomto návrhu otec navrhl, aby tři mladší děti žily s matkou a nejstarší s ním. V dubnu 2021 městský soud rozhodl, že všechny čtyři děti budou žít s matkou; že matka bude samostatně vykonávat rodičovskou odpovědnost a přiznal stěžovateli právo na styk s dětmi, které bude vykonávat za přítomnosti odborníka na péči o děti. Stěžovatel podal odvolání, o němž nebylo v době rozhodnutí Soudu dosud rozhodnuto.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. NAMÍTANÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že vnitrostátní soudy tím, že odmítly nařídit navrácení jeho dětí do Německa, porušily jeho právo na respektování rodinného života. Odvolával se na článek 8 Úmluvy, který zní takto:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

A. Přijatelnost

1. Podání účastníků řízení

(a) Vláda

52. Vláda zpochybnila přijatelnost této stížnosti z několika důvodů.

53. Zprvė tvrdila, Ťe lanek 8 neni v tomto pripad pouŤiteln. Podle judikatury Soudu bylo třeba povinnosti, kter tento článek ukládal smluvním státům v případech mezinárodních únosů dětí, vykládat ve svtle Haagsk mluvy o únosech dětí. V projednávaném pripad však vnitrostátní soudy konstatovaly, Ťe zadrŤovn dětí stŤovatele v Chorvatsku jejich matkou nebylo protipravn ve smyslu článku 3 odst. 1 této mluvy (viz body 24–25, 27 a 29–30 tohoto rozhodnutí). Případ se tedy netýkal mezinárodního nosu dětí ve smyslu této mluvy, kter se proto nepouŤije. V důsledku toho se neuplatnil ani lanek 8 Evropsk mluvy o lidských pravech.

54. Nadto vláda tvrdila, Ťe tato stıŤnost je *ratione personae* nesluiteln s ustanovenm mluvy, protoŤe dajn porušení nelze prctat Ťalovanmu státu. Poukázaly na to, Ťe okresní soud v Singenu a) odmítl vydat predbŤn opatření, jmŤ by stŤovateli přiznal pravo na uren místa pobytu jeho dt a b) uvedl, Ťe o otázce prednn dětí budou rozhodovat chorvatsk soudy v rámci rizen o navrácení vedeného podle Haagsk mluvy o únosech dětí (viz body 14–15 tohoto rozhodnutí), coŤ naznačuje, Ťe měl za to, Ťe zadrŤovn dětí v Chorvatsku bylo protipravn ve smyslu této mluvy.

55. Podle lanku 7 Haagsk mluvy o soudní příslušnosti si však v pripad protipravnho zadrŤen orgány smluvního státu, v nmŤ mlo dětí obvyklé bydliště bezprostredn před dotynm zadrŤenm, zachovvj svou příslušnost, dokud dt nezíská obvyklé bydliště v jiném stat (viz bod 49 tohoto rozhodnutí). V době, kdy Okresní soud v Singenu přijal sv rozhodnutí, bylo tmto státem Německo, jehoŤ pravomoc se podle článku 16 Haagsk mluvy o soudní příslušnosti (viz odstavec 49 tohoto rozhodnutí) vztahovala také na věci rodiovsk odpovědnosti, coŤ zahrnovalo pravo určit místo pobytu dítěte.

56. To znamená, Ťe pokud byl Okresní soud v Singenu toho názoru, Ťe zadrŤovn dětí v Chorvatsku jejich matkou bylo protipravn (viz bod 54 tohoto rozhodnutí), měl pravomoc rozhodnout o pravo stŤovatele na uren místa pobytu jeho dt. Odmtnut tohoto soudu rozhodnout o tomto zásadním aspektu rodiovsk odpovědnosti stŤovatele ovlivnilo výsledek rizen o navrácení před chorvatskými soudy, kter při absenci jakéhokoli formálního rozhodnutí konstatovaly, Ťe stŤovatel nemá rodičovskou odpovědnost, tj. pravo pe o dítě podle německého prava (viz body 15, 24–25, 27 a 29–30 tohoto rozhodnutí).

57. Vláda se proto domnívá, Ťe Německo bylo odpovdn za vznik okolností, které vedly k tomu, Ťe chorvatsk soudy odmítly nardit návrat dětí.

58. Konen vláda tvrdila, Ťe stŤovatel nebyl obětí stŤovanho porušení, protoŤe souhlasil s tím, Ťe dětí budou Ťit se svou matkou v Chorvatsku.

59. Ze skutkových okolností případu vyplynulo, Ťe dohoda mezi stŤovatelem a matkou dětí spoivala v tom, Ťe dětí budou doasn Ťit se stŤovatelem v Německu (viz odstavec 8 tohoto rozhodnutí). Matka mu dala souhlas s odvozem dětí do Německa, protoŤe byla v t době nezamstnan a nemohla dtm zajistit vhodn ubytování. Souhlas, kter mu dala, byl proto ze své podstaty doasn (Ťalobce si toho byl vědom) a nakonec jej odvolala (viz odstavec 10 tohoto rozhodnutí).

60. Kromě toho se stŤovatel krátce po srpnu 2019 přestěhoval do Chorvatska, kde zůstal dodnes (viz bod 12 tohoto rozhodnutí). Jeho Ťdost o navrácení dětí do Německa se proto stala bezpředmětnou.

61. I nsledn, v příběhu opatrovníckého rizen, stŤovatel navrhoval, aby tři mladí dětí Ťily se svou matkou a aby nejstar dětí Ťilo po skončení školnho roku s ním (viz bod 32 tohoto rozhodnutí). Za těchto okolností nemohl stŤovatel tvrdit, Ťe je obětí stŤovanho porušení ve vztahu ke tem mladim dtm, protoŤe souhlasil s tím, aby byly svěřeny do péče matky (vláda odkázala na rozsudek Evropského soudu pro lidská prava ze dne 8. 10. 2015, *Vujica proti Chorvatsku*, . 56163/12, body

67-68).

(b) Stěžovatel

62. V odpovědi na argument vlády, že článek 8 není použitelný, stěžovatel v podstatě zopakoval argumenty, které uplatnil před vnitrostátními soudy v tom smyslu, že zadržování jeho dětí v Chorvatsku jejich matkou bylo protiprávní a že Haagská úmluva o únosech dětí je použitelná (viz body 26 a 28 tohoto rozhodnutí).

63. Pokud jde o námitku vlády, že stěžované porušení nebylo přičitatelné chorvatským, ale německým orgánům, stěžovatel odpověděl, že k Okresnímu soudu v Singenu nebyl podán návrh, aby rozhodl o jeho opatrovnických právech, a proto nemohl odmítnout o těchto právech rozhodnout. Jeho rozhodnutí navíc nemělo žádný vliv na rozhodnutí chorvatských soudů o zamítnutí jeho žádosti o navrácení dětí.

64. Stěžovatel tvrdil, že nikdy nedal souhlas k zadržení dětí v Chorvatsku a že se následně vrátil do Chorvatska pouze proto, že jim chtěl být co nejbliže. Nevrátil by se, kdyby v Chorvatsku neprobíhalo žádné řízení týkající se jeho dětí.

65. Konečně uvedl, že v průběhu řízení o svěření do péče navrhl, aby tři mladší děti žily se svou matkou, ale že tento návrh učinil až po vydání konečného rozhodnutí v řízení o jejich navrácení (viz body 24, 27 a 29 tohoto rozhodnutí). Dodal, že nikdy nesouhlasil s tím, aby děti byly svěřeny do výhradní péče matky.

2. Posouzení Soudem

66. Pokud jde o námitku vlády, že údajné porušení nebylo přičitatelné chorvatským, ale německým orgánům, Soud konstatuje, že její argumentace v tomto ohledu je obtížně pochopitelná (viz body 54 až 57 výše) a že nic nenasvědčuje tomu, že by rozhodnutí Okresního soudu v Singenu ovlivnilo rozhodnutí chorvatských soudů v řízení o navrácení. Argumenty vlády tedy nelze přijmout. Z toho vyplývá, že námitka vlády, že stížnost byla *ratione personae* neslučitelná s ustanoveními Úmluvy, musí být odmítnuta.

67. Pokud se námitka vlády týkající se nedostatku postavení stěžovatele jako oběti opírá o jeho návrh učiněný v průběhu opatrovnického řízení, aby tři mladší děti žily se svou matkou, Soud konstatuje, že okolnosti tohoto případu jsou odlišné od okolností případu *Vujica* (citováno výše). V citovaném případě probíhalo řízení o navrácení a řízení o svěření do péče souběžně a stěžovatelka, která v průběhu opatrovnického řízení souhlasila s tím, aby byly její dvě starší děti svěřeny do péče otce, nemohla v souběžně probíhajícím řízení vedeném podle Haagské úmluvy o únosech dětí trvat na tom, aby jí byly přesto vráceny (tamtéž, body 20, 26, 37 a 67-68).

68. V projednávaném případě se řízení o svěření dětí do péče konalo až po skončení řízení o navrácení a stěžovatel uvedl, že jeho návrh, aby tři mladší děti žily s matkou, byl ovlivněn rozhodnutím vnitrostátních soudů o zamítnutí jeho návrhu na navrácení dětí (viz body 29, 32 a 65 tohoto rozhodnutí).

69. Z toho vyplývá, že námitka vlády týkající se nedostatku postavení oběti u stěžovatele, která je založena na návrhu, který stěžovatel učinil během opatrovnického řízení, aby tři mladší děti žily se svou matkou, musí být odmítnuta.

70. Pokud jde o zbývající argumenty vlády týkající se postavení stěžovatele jako oběti, Soud má za to, že se týkají otázky, zda stěžovatel souhlasil s ponecháním svých dětí v Chorvatsku nebo s ním následně souhlasil ve smyslu článku 13 odst. 1 písm. a) Haagské úmluvy o únosech dětí (viz bod 47

tohoto rozhodnutí). S ohledem na svou judikaturu (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 10. 2021, *Kupás proti Maďarsku*, č. 24720/17, body 52–62) se Soud domnívá, že tyto argumenty bude vhodnější řešit ve fázi řízení ve věci samé (viz bod 92 tohoto rozhodnutí).

71. Podobně pokud jde o argumenty vlády o nepoužitelnosti článku 8 Úmluvy, Soud má za to, že se týkají otázky, zda zadržování dětí stěžovatelky v Chorvatsku bylo protiprávní ve smyslu článku 3 odst. 1 písm. a) Haagské úmluvy o únosech dětí a článku 2 odst. 11 nařízení Brusel II bis (viz body 47 a 50 výše). S ohledem na svou judikaturu (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 10. 2014, *V.P. proti Rusku*, č. 61362/12, body 124–33) se Soud domnívá, že i tyto argumenty bude vhodnější řešit ve fázi řízení ve věci samé (viz bod 92 tohoto rozhodnutí).

72. Soud dále shledává, že tato stížnost není zjevně neopodstatněná ani nepřijatelná z žádného jiného důvodu uvedeného v článku 35 Úmluvy. Musí být proto prohlášena za přijatelnou.

B. Ve věci samé

1. Podání účastníků řízení

(a) Stěžovatel

73. Stěžovatel nejprve zopakoval argument, který vznesl před vnitrostátními soudy, že zadržování jeho dětí v Chorvatsku jejich matkou bylo protiprávní a že Haagská úmluva o únosech dětí je použitelná (viz body 26, 28 a 62 tohoto rozhodnutí). Znovu poukázal na článek 16 odst. 3 Haagské úmluvy o soudní příslušnosti (viz bod 49 tohoto rozhodnutí) a zdůraznil, že jeho rodičovská odpovědnost nabytá podle chorvatského práva trvala i poté, co se s dětmi přestěhoval do Německa.

74. V odpovědi na argument vlády, že děti neměly před přestěhováním do Německa obvyklé bydliště v Chorvatsku (viz body 76–77 tohoto rozhodnutí), uvedl, že měly. V tomto ohledu zdůraznil, že Chorvatsko bylo zemí, ke které měly děti nejužší vztah: narodily se v Chorvatsku a byly stejně jako jejich rodiče chorvatskými státními příslušníky. Po četných přechodných pobytech rodiny v zahraničí se vždy vracely do Chorvatska. Skutečnost, že nenavštěvovaly školu ani školku, souvisela se specifickým životním stylem jejich rodičů (viz bod 7 tohoto rozhodnutí). Starší děti navštěvovaly korespondenční kurzy a byly vzdělávány doma. Stěžovatel rovněž poukázal na argumenty, které zástupce matky dětí uvedl během řízení o navrácení, týkající se jejich integrace do sociálního a rodinného prostředí v Chorvatsku (viz bod 22 tohoto rozhodnutí).

(b) Vláda

75. Vláda zopakovala svůj argument uvedený výše (viz bod 53), že vnitrostátní soudy prokázaly, že zadržení stěžovatelových dětí v Chorvatsku jejich matkou nebylo protiprávní ve smyslu článku 3 odst. 1 Haagské úmluvy o únosech dětí (viz body 24–25, 27 a 29–30 tohoto rozhodnutí). Věc se tedy netýkala mezinárodních únosů dětí a povinnosti státu podle článku 8 této Úmluvy nemohly být vykládány ve světle této Haagské úmluvy.

76. Vláda se dále ohradila proti argumentům stěžovatele týkajícím se použitelnosti článku 16 odst. 3 Haagské úmluvy o soudní příslušnosti. Konkrétně tvrdila, že děti neměly před přestěhováním do Německa obvyklé bydliště v Chorvatsku, a proto nemohl nabýt rodičovskou zodpovědnost podle chorvatského práva, která by přetrvávala i v Německu.

77. V tomto ohledu vláda poukázala na to, že podle judikatury Soudu obvyklé bydliště odpovídá místu, které odráží určitý stupeň integrace dítěte (odkázala na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 7. 2020, *Michnea proti Rumunsku*, č. 10395/19, bod 28). Před přestěhováním do Německa však rodina žila v Chorvatsku, Řecku, na Slovensku, ve Švédsku a ve Francii a od roku

2018 opět v Chorvatsku (viz body 6–9 tohoto rozhodnutí). Děti stěžovatelky se narodily v letech 2008 až 2015 (viz bod 5 tohoto rozhodnutí), což znamená, že některé z dětí ve skutečnosti pobývaly v Chorvatsku jen několik měsíců a nenavštěvovaly tam školu ani školku.

78. Vláda konečně uvedla, že odmítnutí vnitrostátních soudů nařídít navrácení stěžovatelových dětí do Německa bylo v souladu se zákonem, že sledovalo legitimní cíl ochrany práv jiných (konkrétně jeho dětí) a že bylo tomuto cíli přiměřené.

2. Posouzení Soudem

(a) Obecné zásady

79. Příslušné zásady týkající se práva na respektování rodinného života podle článku 8 Úmluvy v případech týkajících se navrácení dítěte podle Haagské úmluvy o únosech dětí jsou shrnuty ve věci *X. proti Lotyšsku* (rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 11. 2013, č. 27853/09, body 92–108) a nedávno byly zopakovány ve věci *Michnea proti Rumunsku* (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 7. 2020, č. 10395/19, body 35–39).

(b) Aplikace těchto zásad na projednávaný případ

80. V projednávaném případě Soud podotýká, že primární zásah do práva stěžovatele na respektování jeho rodinného života nelze přičítat jednání nebo opomenutí ze strany žalovaného státu, ale spíše jednání matky dětí, soukromé osoby, která děti v Chorvatsku zadržela (srovnej rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. 6. 2019, *Vladimir Ushakov proti Rusku*, č. 15122/17, bod 85; a *Kupás*, citováno výše, bod 44).

81. Městský soud v Záhřebu rozhodnutím ze dne 15. listopadu 2019 zamítl žádost stěžovatele o navrácení dětí, neboť shledal, že Haagská úmluva o únosech dětí není použitelná (viz body 24–25 výše). Toto rozhodnutí představovalo zásah do práva stěžovatele na respektování jeho rodinného života (viz výše uvedený rozsudek *Vladimir Ushakov*, citováno výše, bod 87, a rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 5. 2019, *Adžić proti Chorvatsku* (č. 2), č. 19601/16, bod 79, a tam citovaná rozhodnutí), přičemž se má za to, že vzájemné užívání společnosti rodiče a dítěte představuje základní prvek rodinného života chráněný článkem 8 Úmluvy (tamtéž). Z toho vyplývá, že článek 8 Úmluvy je v tomto případě použitelný.

82. Soud musí přezkoumat, zda byl předmětný zásah odůvodněný z hlediska článku 8 odst. 2. Připomíná, že jakýkoli zásah do práva na respektování rodinného života představuje porušení tohoto článku, pokud není „v souladu se zákonem“, nesleduje legitimní cíl a nelze jej považovat za „nezbytný v demokratické společnosti“ (viz např. výše citovaný rozsudek *Adžić* (č. 2), citováno výše, bod 80).

(i) Zákonnost a legitimní cíl

83. Soud nejprve uvádí, že rozhodnutí civilních soudů vycházela z článku 3 odst. 1 Haagské úmluvy o únosech dětí a článku 2 odst. 11 nařízení Brusel II bis, což podle názoru těchto soudů vedlo k použití článku 1626a odst. 3 německého občanského zákoníku (viz body 24–25, 27 a 29–30 tohoto rozhodnutí). Stěžovatel však tvrdil (viz body 26, 28, 62 a 73 tohoto rozhodnutí) – opíraje se o článek 16 odst. 3 Haagské úmluvy o pravomoci soudů a o příslušná zjištění a stanoviska německých orgánů (viz body 15–16, 19 a 49 tohoto rozhodnutí) – že uvedený článek německého občanského zákoníku se v jeho případě nepoužije a že se použije Haagská úmluva o únosech dětí. Pokud by byly jeho argumenty přijaty, znamenalo by to, že zásah do jeho práva na respektování rodinného života by byl nezákonný.

84. Soud se však domnívá, že může ponechat otázku zákonnosti napadeného zásahu otevřenou, protože argumenty stěžovatele v tomto ohledu jsou rovněž podstatnými okolnostmi, které je třeba vzít v úvahu při posuzování, zda byl zásah „nezbytný v demokratické společnosti“, a proto se jimi bude dále zabývat níže (viz body 86–91).

85. Soud dále poznamenává, že dotčený zásah sledoval legitimní cíl ochrany práv a svobod jiných – konkrétně práv dětí stěžovatelky.

(ii) Nezbytnost zásahu v demokratické společnosti

86. Soud připomíná, že při určování, zda byl zásah do práva na rodinný život „nezbytný v demokratické společnosti“, musí zkoumat, zda bylo dosaženo spravedlivé rovnováhy mezi konkurujícími si dotčenými zájmy – zájmy dítěte, obou rodičů a veřejným pořádkem – v rámci prostoru pro uvážení, který je v takových věcech státům poskytnut (viz např. výše citovaný rozsudek *Adžić* (č. 2), citováno výše, bod 82, a rozhodnutí v něm citovaná). Přitom musí posoudit, zda ve světle celého případu byly důvody uvedené k ospravedlnění zásahu relevantní a dostatečné pro účely článku 8 odst. 2 (tamtéž a tam citovaná rozhodnutí).

87. Nedostatečné odůvodnění v rozhodnutí, kterým se zamítají nebo přijímají námitky proti navrácení dítěte podle Haagské úmluvy o únosech dětí, by bylo v rozporu s požadavky článku 8 Úmluvy (viz *X. proti Lotyšsku*, citováno výše, body 106–107, a rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. 7. 2014, *Blaga proti Rumunsku*, č. 2, č. 54443/10, bod 70). Soud se domnívá, že tento požadavek se obdobně vztahuje i na odůvodnění týkající se otázky použitelnosti Haagské úmluvy o únosech dětí. V opačném případě by vnitrostátní soudy mohly tento požadavek obejít a fakticky odmítnout nařídít navrácení dítěte tím, že by tuto úmluvu shledaly nepoužitelnou bez dostatečného odůvodnění.

88. Soud poznamenává, že stěžovatel v odvolání proti prvoinstančnímu rozhodnutí tvrdil, že jako rodič automaticky nabyl rodičovskou odpovědnost podle chorvatského práva, protože se jeho děti narodily v Chorvatsku, a že ji nemohl ztratit, když se s dětmi přestěhoval do Německa, protože by to bylo v rozporu s článkem 16 odst. 3 Haagské úmluvy o soudní příslušnosti (viz výše bod 26). Ke svému odvolání přiložil dopis německého Spolkového úřadu pro spravedlnost ze dne 30. října 2019 a rozhodnutí Okresního soudu v Singenu ze dne 21. listopadu 2019 (viz body 15–16, 19 a 26 tohoto rozhodnutí).

89. S ohledem na zjištění soudu prvního stupně (viz body 24–25 tohoto rozhodnutí) byly tyto argumenty relevantní pro otázku, zda lze zadržování dětí stěžovatele v Chorvatsku jejich matkou považovat za protiprávní ve smyslu článku 3 odst. 1 Haagské úmluvy o únosech dětí a článku 2 nařízení Brusel II bis (viz body 47 a 50 tohoto rozhodnutí). Podle názoru Soudu proto jejich povaha a význam vyžadovaly konkrétní a výslovnou odpověď. Odvolací soud se však ve svém rozhodnutí ze dne 15. ledna 2020 těmito argumenty vůbec nezabýval (viz bod 27 tohoto rozhodnutí).

90. Stěžovatel tyto argumenty zopakoval ve své ústavní stížnosti (viz bod 28 tohoto rozhodnutí). Ústavní soud se však ve svém rozhodnutí ze dne 18. února 2021 těmito argumenty zabýval s odkazem na článek 7 Haagské úmluvy o soudní příslušnosti, aniž by blíže vysvětlil, jak je tento článek relevantní ve vztahu k odmítnutí uvedených argumentů (viz body 29–30 tohoto rozhodnutí).

91. Za těchto okolností Soud konstatuje, že důvody, které vnitrostátní soudy uvedly k ospravedlnění zásahu do práva stěžovatele na respektování jeho rodinného života, nebyly relevantní ani dostatečné ve smyslu článku 8 odst. 2 Úmluvy (viz bod 86 tohoto rozhodnutí).

92. Pokud jde o argumenty vlády, že stěžovatel a jeho děti neměli před přestěhováním do Německa

obvyklé bydliště v Chorvatsku (viz body 76-77 tohoto rozhodnutí) a že stěžovatel s jejich zadržením souhlasil nebo s ním udělil následný souhlas (viz body 58-60 a 70 tohoto rozhodnutí), Soud konstatuje, že tyto otázky nebyly vnitrostátními soudy v daném řízení o navrácení zkoumány. Za těchto okolností a s ohledem na zásadu subsidiarity Soud nepovažuje za vhodné je přezkoumávat.

93. Výše uvedené úvahy jsou dostatečné k tomu, aby Soud dospěl k závěru, že v daném případě došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

94. Soud konečně podotýká, že neexistuje žádný důvod, aby byl tento rozsudek jako takový vykládán tak, že ukládá žalovanému státu, aby nyní rozhodl o navrácení dětí do Německa (viz *mutatis mutandis* výše uvedený rozsudek *Adžić* [č. 2], citováno výše, bod 96, a tam citovaná rozhodnutí).

II. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 Odst. 1 ÚMLUVY

95. Ve svém vyjádření ze dne 10. listopadu 2021 si stěžovatel poprvé stěžoval, že řízení o navrácení jeho dětí bylo nespravedlivé, zejména s ohledem na způsob, jakým byly získány informace o příslušných německých právních předpisech (viz výše uvedený bod 23). Odvolával se na článek 6 odst. 1 Úmluvy, jehož příslušná část zní takto:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě ... projednána ... soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích ...“

96. Soud konstatuje, že poslední vnitrostátní rozhodnutí ve smyslu článku 35 odst. 1 Úmluvy v řízení, na které se stěžovatel odvolává, bylo zástupci stěžovatele doručeno 4. března 2021 (viz odstavec 29 výše); stěžovatel tuto stížnost poprvé podal ve svém vyjádření ze dne 10. listopadu 2021 – tedy o více než šest měsíců později.

97. Z toho vyplývá, že tato stížnost je nepřijatelná podle článku 35 odst. 1 Úmluvy z důvodu nedodržení šestiměsíční lhůty, a proto musí být podle jejího článku 35 odst. 4 odmítnuta.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ,

1. *Prohlašuje* stížnost podle článku 8 Úmluvy za přijatelnou a zbývající část stížnosti za nepřijatelnou;

2. *Rozhodl*, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy (...)

(zpracovala JUDr. Martina Grochová)